

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพของตัวแทนประกันชีวิตแนว
พุทธศาสนา ในจังหวัดพิษณุโลก

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาจรรยาบรรณวิชาชีพตัวแทนประกันชีวิตในจังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อกำหนดหลักการและประเด็นการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพตัวแทนประกันชีวิต

แนวพุทธศาสนา

3. เพื่อพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพของตัวแทนประกันชีวิตแนวพุทธศาสนา

สมมุติฐานการวิจัย

1. ตัวแทนประกันชีวิตในจังหวัดพิษณุโลกมีระดับจรรยาบรรณวิชาชีพ ระดับปานกลาง
2. ตัวแทนประกันชีวิตมีการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพสูงขึ้นด้วยแนวทางพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการวิจัยนี้ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการศึกษาจรรยา
บรรณวิชาชีพของตัวแทนประกันชีวิตในจังหวัดพิษณุโลก ขั้นตอนการกำหนดหลักการและ
ประเด็นการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพของตัวแทนประกันชีวิตแนวพุทธ และขั้นตอนการพัฒนา
จรรยาบรรณวิชาชีพของตัวแทนแนวพุทธศาสนา

**ขั้นตอนการศึกษาจรรยาบรรณวิชาชีพของตัวแทนประกันชีวิตในจังหวัด
พิษณุโลก มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้**

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้เอาประกันชีวิตในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน
117,034 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เอาประกันในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 390 คน ตามตารางของ
เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random
Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เขียนแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้เอาประกันชีวิตในจังหวัดพิษณุโลก มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist) เพื่อทราบตัวแปรอิสระ คือ เพศ อายุ อาชีพ และการศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพของตัวแทนประกันชีวิต มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ได้แก่ ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบริษัทประกันชีวิต ที่มีสาขาในจังหวัดพิษณุโลก เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้เอาประกันตอบแบบสอบถาม และรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนมาได้ทั้งหมด 390 ฉบับ

3.2 ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและคัดไว้ 390 ฉบับ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS For Windows

ส่วนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์นับความถี่และหาค่าร้อยละ

ส่วนที่ 2 จรรยาบรรณวิชาชีพของตัวแทนในจังหวัดพิษณุโลก วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนการกำหนดหลักการและประเด็นการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพของตัวแทนประกันชีวิต แนวพุทธศาสนา นั้น มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาผลการวิเคราะห์จรรยาบรรณวิชาชีพของตัวแทนประกันชีวิตในจังหวัดพิษณุโลก

2. ศึกษาทฤษฎี และหลักการพัฒนามนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพของตัวแทนประกันชีวิต

3. รวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล ความเป็นเหตุ เป็นผลในการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพของตัวแทนประกันชีวิตแนวพุทธศาสนา

4. กำหนดหลักการ และประเด็นการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพตัวแทนประกันชีวิตแนวพุทธศาสนา

ขั้นตอนการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพของตัวแทนประกันชีวิตแนวพุทธศาสนา มีดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพของตัวแทนประกันชีวิต ได้แก่ ตัวแทนประกันชีวิตในจังหวัดพิษณุโลก

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแทนประกันชีวิต บริษัทไทยสมุทรประกันชีวิต จำกัด จำนวน 36 คน ในโครงการ พลังชายใหม่ จากนั้นทำการเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป สมุดและอุปกรณ์ จัดบันทึกการสัมภาษณ์และข้อมูล เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยสำรวจข้อมูลด้วยตนเองโดยการบันทึกเสียงถ่ายภาพ จัดบันทึกจากสังเกต และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกต สัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมโดยการเขียนรายงานวิจัยลักษณะพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเพื่อพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพของตัวแทนประกันชีวิตตามแนวพุทธศาสนา ในจังหวัดพิษณุโลก สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1.การวิเคราะห์เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้เอาประกันชีวิตในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ผู้เอาประกันเป็นเพศชาย ร้อยละ 52.6 อายุระหว่าง 30-39 ปี ร้อยละ 36.7 มีอาชีพข้าราชการ, รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 46.2 และมีวุฒิการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 58.7

2.ผลการวิเคราะห์จรรยาบรรณวิชาชีพตัวแทนประกันชีวิตในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า โดยภาพรวมตัวแทนประกันชีวิตมีระดับจรรยาบรรณอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.99$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การบริการ ($\bar{x} = 3.29$) การปกปิดข้อมูล ข้อเท็จจริงต่อบริษัท ($\bar{x} = 3.21$) การประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี ($\bar{x} = 3.19$) การพัฒนาตนเอง ($\bar{x} = 3.15$) ความซื่อสัตย์ ($\bar{x} = 3.05$) การเสนอเบี้ยประกัน และการเสนอนอกเงื่อนไข ($\bar{x} = 2.98$) การลดค่าบำเหน็จ ($\bar{x} = 2.89$) การรักษาความลับ ($\bar{x} = 2.78$) การแนะนำให้ยกเลิกกรมธรรม์เก่า ($\bar{x} = 2.76$) และการกล่าวร้ายทับถมผู้อื่น ($\bar{x} = 2.59$)

3. ผลการวิเคราะห์การกำหนดหลักการ และประเด็นในการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพของตัวแทนประกันชีวิตแนวพุทธศาสนา พบว่า หลักการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพของตัวแทนประกันชีวิตทั้ง 10 ประการ ต้องเริ่มจากการสร้าง สัมมาทิฐิ ให้กับตัวแทนเป็นพลัง ศรัทธา ตั้งปณิธานมุ่งมั่นที่จะยึดมั่นปฏิบัติตามจรรยาบรรณเพื่อได้รับผลที่ดี

4. ผลการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพตัวแทนประกันชีวิตแนว พุทธ พบว่า การอบรมและดำเนินกิจกรรมโดยใช้หลักธรรมแนวพุทธศาสนา ตัวแทนมีสัมมาทิฐิ เกิดศรัทธาในอาชีพนำไปสู่ปณิธานตั้งมั่นที่จะปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพตัวแทน ส่งผลในการปฏิบัติงานอย่างจริงจังจนประจักษ์ผลในทางที่ดีขึ้น

5. ตัวแทนเกิดสัมมาทิฐิในอาชีพตัวแทนประกันชีวิตจากปัจจัย 2 ประการ คือ การโฆษณาแต่บุคคลอื่นหรือได้สดับแต่บุคคลอื่น เรียกว่า ปรโตโฆสะ หมายความว่า เสี่ยงจากผู้อื่น (กัลยณมิตร) หรือถูกชักจูงจากภายนอก เช่น การรับฟังคำชี้แนะสั่งสอน เล่าเรียนความรู้ สันทนาซักถาม ฟังคำบอกเล่าชักจูงของผู้อื่น อีกประการหนึ่ง คือ การทำในใจโดยแยบคาย หรือเรียกว่า โยนิโสมนสิการ หมายถึง การใช้ความคิดถูกวิธี ความรู้จักคิด คิดเป็น คือ มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณา รู้จักสืบสาวหาเหตุผล แยกแยะสิ่งนั้น ๆ หรือปัญหานั้นออกให้เห็นตามสภาวะ และความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย ทั้งสองประการดังกล่าวเป็นปัจจัยทั้งภายนอกและภายในทำให้ตัวแทนประกันชีวิตมี สัมมาทิฐิ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพของตัวแทน

6. ตัวแทนประกันชีวิตประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายในการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพได้ด้วย การปฏิบัติตามหลักธรรม อิทธิบาท 4 คือ มี จันทะ ความพอใจ มีใจรักในอาชีพตัวแทน อยากรเป็นตัวแทนที่ยึดมั่นในจรรยาบรรณ ประารถนาจะทำหน้าที่ให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป มี วิริยะ ความเพียร ความขยันในการทำหน้าที่ของตัวแทน ทำด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง เป็นความอาจหาญ แกล้วกล้า บากบั่น ไม่หวาดหวั่นอุปสรรคและความยากลำบาก ทำทนายเอาชนะเพื่อให้ได้ความสำเร็จ มี จิตตะ ความคิดตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยจิตที่มุ่งมั่น ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านโลเลไป ได้แก่ ความมีจิตผูกพัน จดจ่อ อยู่กับเรื่องนั้นงานนั้น จะแน่วแน่ในเรื่องที่ทำอยู่เสมอ และมี วิมังสา ความสอบสวนไตร่ตรอง การใช้ปัญญาพิจารณา หมั่นใคร่ครวญ ตรวจสอบหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลย บกพร่องหรือขัดข้องในกิจที่ทำ รู้จักทดลองและคิดค้นหาทางแก้ไขปรับปรุง ในการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพของตัวแทน พบว่า อิทธิบาท 4 เป็นปัจจัยสำคัญในการนำสัมมาทิฐิสู่การปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย

อภิปรายผล

ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่จะนำไปสู่การอภิปรายได้ดังนี้

1. จรรยาบรรณของตัวแทนประกันชีวิตในจังหวัดพิษณุโลก อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะรัฐบาลโดยกรมประกันภัยกระทรวงพาณิชย์ ได้ตราพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการประกันภัยและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2535 (ฉบับปรับปรุง) ให้บริษัทประกันภัยและตัวแทนได้ถือปฏิบัติ มีบทลงโทษตัวแทนที่ประพฤติผิด รวมทั้งสมาคมประกันชีวิตได้พัฒนามาตรฐานในการอนุญาตใบประกอบวิชาชีพตัวแทนให้มีมาตรฐานสูงขึ้น โดยเน้นที่ผู้สอบขอรับบัตรอนุญาตตัวแทนประกันชีวิตต้องมีคะแนนในวิชาจรรยาบรรณวิชาชีพตัวแทน ร้อยละ 70 ถ้าไม่ผ่านเกณฑ์จะไม่ได้รับการตรวจให้คะแนนในวิชาอื่น ๆ จึงทำให้ตัวแทนที่ได้รับบัตรอนุญาตมีมาตรฐานในระดับปานกลาง

จากการที่รัฐบาลได้ตั้งเป้าหมายให้ประชาชนถือกรมธรรม์ประกันชีวิตขั้นต่ำ ร้อยละ 30 ภายในปี 2550 ซึ่งในปัจจุบัน (ปี 2546) ประชาชนถือกรมธรรม์ ร้อยละ 14 ดังนั้น ใน 4 – 5 ปี จากนี้จะต้องเพิ่มผู้ถือกรมธรรม์ประกันชีวิตอีก ร้อยละ 16 หรือ ประมาณ 10.4 ล้านคน บริษัทประกันชีวิตต่าง ๆ จึงต้องพัฒนาการบริการให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง การบริการที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างศรัทธา ความเชื่อถือให้กับบริษัท นั่นคือ หน้าที่สำคัญของตัวแทน ซึ่งปัจจุบันทั้งประเทศมีจำนวนเกือบ สี่แสนคน การพัฒนาประสิทธิภาพการบริการ นั่นคือ การพัฒนาประสิทธิภาพ คุณภาพของตัวแทนประกันชีวิตนั่นเอง

การพัฒนาบุคลากรโดยทั่วไปนอกจากจะพัฒนาปัจจัยภายนอกคือ ด้านความรู้ บุคลิกภาพ องค์ประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ เครื่องมือ เทคโนโลยีต่าง ๆ แล้วยังต้องพัฒนาปัจจัยภายใน ซึ่งอาจถือได้ว่า มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน นั่นคือ การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานประกันชีวิต ซึ่งอาศัยตัวแทนเป็นหัวใจสำคัญของธุรกิจ ยิ่งต้องมีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เพื่อสร้างศรัทธา ความเชื่อถือให้กับบริษัทในภาวะการณที่มีการแข่งขันของธุรกิจสูงขึ้น การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของตัวแทนประกันชีวิตอาจกล่าวได้ว่า คือ การพัฒนาให้ตัวแทนประกันชีวิตมีจรรยาบรรณวิชาชีพสูงขึ้นนั่นเอง

ตัวแทนจำเป็นต้องติดต่อกับลูกค้าเพื่อสร้างความเชื่อถือและนำเสนอ อธิบายให้ลูกค้าเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะ และผลประโยชน์ของการประกันชีวิต จากการศึกษาวิจัยของ ชนิกันต์ รอดมัย และคณะ (2541 : บทคัดย่อ) เรื่องการศึกษาการตลาดธุรกิจประกันชีวิต ในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า การที่คนไม่ทำประกันชีวิตส่วนใหญ่ เพราะไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการประกันชีวิต และผู้ที่ทำประกันชีวิตส่วนใหญ่ ทำประกันเพราะทราบถึงผลประโยชน์ของการทำประกันชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับ การศึกษาของ เกษภูวาร์ รุ่งนภาวิเชษฐ์และคณะ (2544 : บทคัดย่อ) เรื่อง พฤติกรรมการซื้อประกันชีวิตของบุคคลทั่วไป ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า คนทำประกันชีวิต เพราะเป็นการออมระยะยาว ในชีวิตมีความเสี่ยงประจำวันสูง และเป็นหลักประกันแก่ครอบครัว ซึ่งเป็นความเข้าใจถึงผลประโยชน์ของการประกันชีวิต

ความเข้าใจถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำประกันชีวิตที่ดี หรือความไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการประกันชีวิตที่ดี ปัจจัยสำคัญก็คือตัวแทนเช่นกัน ในจรรยาบรรณวิชาชีพของตัวแทนประกันชีวิตทั้ง 10 ข้อ นั้น ครอบคลุมถึงการปฏิบัติหน้าที่ของตัวแทนในทุกด้าน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน บริษัทประกันชีวิตรวมถึงประชาชนทั่วไปควรมีส่วนช่วยกันพัฒนาส่งเสริม และควบคุมให้ตัวแทนได้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพสูงยิ่ง ๆ ขึ้นไป ซึ่งจะเกิดผลดีกับทุกฝ่ายทั้งธุรกิจประกันชีวิต บริษัทตัวแทน ประชาชน ประเทศชาติ และสังคมโดยรวม

2.ตัวแทนประกันชีวิต ในจังหวัดพิษณุโลกมีจรรยาบรรณวิชาชีพในข้อที่เกี่ยวกับการบริการ สูงเป็นอันดับแรก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเปิดเสรีธุรกิจประกันชีวิตตามนโยบายของรัฐบาล ทำให้บริษัทประกันชีวิตในประเทศและต่างประเทศในปัจจุบันเพิ่มขึ้น เป็น 26 บริษัท มีการแข่งขันในด้านบริการสูงยิ่งขึ้น บทบาทในการบริการผู้เอาประกันเป็นหน้าที่สำคัญของตัวแทนประกันชีวิต ดังนั้น บริษัทประกันชีวิตจึงมุ่งเน้นการอบรมความรู้ ความสามารถในด้านบริการผู้เอาประกันให้กับตัวแทนประกันชีวิต

3.จรรยาบรรณวิชาชีพแนวพุทธมีการพัฒนาสูงขึ้นเป็นผลมาจากสัมมาทิฐิทางใจเกิด ความศรัทธาในอาชีพตัวแทน มีปณิธานมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติตามจรรยาบรรณ ความตั้งใจมุ่งมั่น ทำให้เกิดการปฏิบัติอย่างจริงจัง และประจักษ์ผลในทางที่ดีขึ้น

การพัฒนาคนมนุษย์โดยใช้แนวทางตามหลักพุทธศาสนาสามารถวิเคราะห์ และสรุปพฤติกรรมของมนุษย์ได้ 2 แบบ คือ พฤติกรรมสร้างทุกข์ (ก่อปัญหา) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ประกอบด้วย ความไม่รู้ (อวิชชา) และกิเลส (ตัณหา) อีกแบบหนึ่งคือ พฤติกรรมสลายทุกข์ (แก้ปัญหา) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ประกอบด้วย ความรู้ ความเข้าใจ (ปัญญา) และความพอใจ (ฉันทะ) ดังนั้น การพัฒนาคนมนุษย์จะต้องพัฒนาความรู้ (อวิชชา) ให้เป็นความรู้ ความเข้าใจ (วิชา) เพื่อให้เกิดปัญญา และความพอใจ ทำให้รู้จักสิ่งทั้งหลาย และรู้ที่จะปฏิบัติต่อสิ่งนั้นอย่างไร

การพัฒนาให้ตัวแทนประกันชีวิตในแนวพุทธศาสนาต้องพัฒนา 3 ด้าน ไปพร้อม ๆ กัน คือ พัฒนาพฤติกรรม พัฒนาจิตใจ พัฒนาปัญญา ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ตัวแทนประกันชีวิตจะต้องอาศัย และเสริมซึ่งกันและกันทั้ง 3 ด้าน ในที่สุดจะเป็นการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพของตัวแทนประกันชีวิตอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. บริษัทประกันชีวิตควรพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพของตัวแทนประกันชีวิตให้สูงขึ้น โดยการนำหลักธรรมในศาสนา หรือหลักจิตวิทยา เพื่อสร้างความศรัทธาในอาชีพตัวแทนให้สูงขึ้น จนตัวแทนเกิดปณิธานมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติตามจรรยาบรรณอย่างจริงจัง และเกิดการพัฒนาการปฏิบัติงาน ส่งให้ประจักษ์ผลในทางที่ดีขึ้น อันเป็นประโยชน์ต่อบริษัทประกันชีวิต ตัวแทน ผู้เอาประกัน ตลอดจนประเทศไทย

2. สมาคมประกันชีวิตไทย ซึ่งประกอบด้วย สมาชิกบริษัทประกันชีวิต จำนวน 26 บริษัท ควรร่วมกันพัฒนาหลักสูตรการอบรมและการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพตัวแทนประกันชีวิตให้มีมาตรฐานสูงขึ้นและมีทิศทางไปในทางเดียวกัน

3. ตัวแทนประกันชีวิตควรร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการเพื่อพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพของตัวแทนประกันชีวิต

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาศักยภาพในการขายประกันชีวิต ปริมาณและคุณภาพของตัวแทนประกันชีวิตแนวพุทธศาสนา

2. ควรศึกษาเพื่อพัฒนาผลงานขายประกันชีวิตแนวพุทธศาสนา

3. ควรศึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการอบรม และดำเนินกิจกรรมแนวพุทธศาสนา